

Priesterlijke overlevering

Door nauwkeurige ontleding van de tekst en door vergelijking van stukken die op elkaar gelijken, hebben de bijbelgeleerden in hoofdzaak vier grote innerlijk samenhangende versies of tradities ontdekt, die deels door elkaar lopen, deels naast elkaar staan in de boeken Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium.

Over één van deze tradities willen we het hier hebben. Over die namelijk welke het laatst ontstaan is: in de zesde eeuw voor Christus tijdens de ballingschap in Babel en nadien tijdens de periode van herstel in Judea. Ze geeft een nieuwe kijk op nagenoeg alle leerstellingen en herinneringen van het Israëlitische volk¹ over de gebeurtenissen van de eerste periode : te beginnen met de schepping en eindigend met de dood van Mozes². Men noemt ze de *priesterlijke overlevering*, omdat in deze overlevering de aandacht extra uitgaat naar de beleving van de WET en naar de organisatie en het goede verloop van de EREDIENST.

Nu waren onderwijs van de wet en bediening van de eredienst precies de bijzonderste taken van de priesters, die tijdens en na de ballingschap de leiding over het volk waarnamen. Van deze beide godsdienstige levensgebieden volgt nu een voorbeeld.

EIGENHEID BEWAREN

Het volk woonde tijdens de ballingschap tussen de Babyloniërs en na de ballingschap moest het in Judea omgaan met allerlei mensen uit nabuurstammen, die zijn huizen en landerijen ingenomen hadden. Je ziet direct het gevaar: dat namelijk de Jahwe-gelovige Israëlieten zich door huwelijk zouden vermengen met niet-gelovigen, en afvallig worden. De priesters achtten de *apartheid* van de Israëlieten dan ook van het grootste belang. Daarom beklemtoonden zij de aloude verplichting van de besnijdenis, dit is het lichamelijke teken van toebehoren aan Gods volk. En van die ingreep in de **lichamelijke gaafheid** hadden sommige volkeren een afschuw. Zo konden dus gemengde huwelijken tussen Israëlieten en mensen uit volkeren die de besnijdenis niet praktiseerden, afgeremd worden, wanneer de besnijdenis wet strikt onderhouden werd.

Als je nu in Genesis 17 het verhaal leest over Gods verbond met Abraham, zoals het in die dagen door de priesterlijke overleveraars aan het volk geleerd werd, bemerk je hoe de hele aandacht uitgaat naar de voorwaarde die gesteld wordt opdat God van zijn kant trouw zou zijn aan het verbond: *alle mannelijke personen moeten besneden worden*. De wet wordt er uitvoerig geformuleerd en even uitvoerig wordt verteld hoe voorbeeldig Abraham de wet vervulde.

Vergelijk dat nu eens met een oudere versie over hetzelfde verbond met Abraham, die we vinden in Genesis 15. Geen sprake van besnijdenis. Er treedt zelfs een andere Jahwe op, een genadige God: Hij alleen neemt de verplichting op zich om zijn beloften gestand te doen en stelt geen voorwaarden aan de mens. Het verbond is hier een **gratuïete gave**.

BLAUWDruk VOOR EEN NIEUWE TEMPEL

Nagenoeg alle verordeningen met betrekking tot de oprichting van een heiligdom, de aanstelling van priesters, de rol van het heiligdom en het verloop van de rituele eredienst worden in de overleveringen van de priesters gevonden. In hun

---

1 Gen. 1: 1-2,4a.

2 Deut. 34: 7-8.

dagen werden a.h.w. de blauwdrukken gemaakt van de nieuwe tempel, ter vervanging van de tempel van Salomo die in 587 verwoest was. De priesters ontwierpen in hun verhalen een theologische onderbouw voor heel de eredienst. En wel op de volgende manier.

Volgens oudere overleveringen had God op de Sinaï de tien geboden afgekondigd³. De priesterlijke traditie vertrok op de Sinaï de *heerlijkheid van Jahwe* verscheen, als een verpletterend gewicht dat gezag verleende aan de woorden die Jahwe ging spreken⁴ over alleen nauwkeurige opdrachten voor het vervaardigen van het heiligdom met al zyn toebehoren en voor de ceremonieën van de priesterwijding.

Wanneer dan alle bevelen nauwgezet opgevolgd zijn, verplaatst die *heerlijkheid van Jahwe* zich van op de Sinaï en gaat verblijf nemen in het heiligdom⁵. De tent, middelpunt van het heiligdom, wordt dan ook genoemd: *tent der samenkomst*, omdat de priesterlijke Mozes en Aaron, middelaars tussen God en zijn volk, er de woorden en bevelen van God te horen krijgen om ze door te geven aan het volk. In het verhaal over de verdere tocht door de woestijn laat de *priesterlijke overlevering* nog enkele malen Gods heerlijkheid ver schijnen vanuit de tent, telkens als inleiding op woorden van God die door de priesterlijke middelaar moeten overgebracht of uitgevoerd worden. Nu eens gaat het om een heilsorakel, dan de smeekbede van het volk om voedsel en drank dat zal verhoord worden. Tweemaal gaat het om een rechtsbeslissing. Eéns over een verzoeningsritus. Op die manier hebben de priesterlijke leraars in het verhaal over Sinaï en woestijntocht een hele theologie ontworpen over het heiligdom van hun dagen. Gods majesteitelijke heerlijkheid heeft er verblijf genomen en woont er onder zijn volk. De priesters ontmoeten en horen er God. Daar worden de smeekbeden van het volk beantwoord met heilsorakels van de priesters. Daar worden betwistingen en vragen over de wet beslecht door het oordeel van de priesters. Daar wordt de verzoening met God bewerkt door de offerritus van de priesters.

E. Van Outryve

---

3 Ex. 20.

4 Ex. 24.

5 Ex. 40: 34-35.